

követtek el bűnt Észak-Erdélynek a magyar csapatok által 1940 szeptemberében történt elfoglalása idején.¹⁰⁴

Az észak-erdélyi zsidók üldözése és elpusztítása volt a második tömegper tárgya. 195 személy állt a bíróság elé. Köztük voltak a megyék és a gettóközpontnak kijelölt városok kormányzati tisztségviselői, katonai-, rendőr- és csendőrtisztjei. A per 1946 nyarán folyt, dr. Nicolae Matei elnökletével; Andrei Paul (Pollák Endre) volt a fővádló.¹⁰⁵ A bírósági eljárás napvilágra hozta azokat a hátborzongató részleteket, melyek Észak-Erdély megyéiben és közösségeiben a végleges megoldással együttjártak. A bíróság szigorú ítéletet hozott – 29 vádlottat halálra ítélt és még többet életfogytig tartó börtönbüntetésre –, számos vádlottat sajnos csupán távollétében ítéltettek el. Így például Paksy-Kiss Tibor ezredest, az országrész zsidóságának gettósításáért felelős csendőrtisztet is.¹⁰⁶

A legszigorúbb büntetéseket azok kapták, akik különös kegyetlenséget tanúsítottak a gettóban.¹⁰⁷ De mint a legtöbb, újonnan kialakuló, szovjet típusú népi demokrácia, Románia is olyan társadalompolitikára tért át, amely számított az 1946-ban elítéltek némelyikére is. Egy 1950 elején hozott rendelet értelmében azok az elítéltek, akik „jó magaviseletet tanúsítottak, lelkiismeretesen végezték feladataikat, és bebizonyították, hogy börtönbüntetésük során alkalmassá váltak a szocialista együttélésre”, akár azonnal is szabadlábra kerülhettek, akármilyen szigorú volt az ítéletük.¹⁰⁸ E „rehabilitált” személyek közé kerültek olyanok is, akiket életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték.

Jugoszlávia. A magyar hatóságok a fegyverszüneti egyezmény 14. cikkelye és a 4770/1945. M. E. rendelet alapján kiadtak Jugoszláviának néhány olyan katonatisztet, akiket bűnrészességgel vádoltak több ezer szerb és zsidó 1942 januárjában és februárjában történt lemészárlásában a Bácskában, illetve munkaszolgálatosok Ukrajnában és Borban, Szerbiában történt megölésében való részvétellel. Közülük egyeseket, akik a végleges megoldás programjában való tevőleges részvétel is terhelt, először Magyarországon fogták perbe, és ítélték halálra. (A kiadatási egyezmény szerint, ha a jugoszlávok enyhébb ítéletet hoztak volna, vissza kellett volna adniuk őket Magyarországnak.)

Grassy és Zöldi magyarországi pere 1946 január 8-án kezdődött. Bűnösnek találták őket az újvidéki vérengzésekben és a zsidók 1944-es gettóba zárásában és deportálásában való közreműködésben. Január 12-én kötél általi halálra ítélték mindkettőjüket. Feketeahalmi-Czeydner magyarországi pere március 12-én, Szombathelyi Ferencé, a vezérkar főnökéé március 28-án kezdődött. A bíróság őket is bűnösnek találta. Mind a négyüket átadták a jugoszlávoknak, akik Gaál Lajossal, Bajsy Ernővel